

Velike demonstracije Švedov proti fašistični Italiji

Italijanski masakr švedskih zdravnikov v Abesiniji razburil Švedsko. Listi v Stockholmu ogorčeno opozarjajo na fašistično barbarstvo. Vodja švedskega Rdečega križa pravi, da odgovor morajo biti še večje švedske enote v Abesiniji. Francija mobilizira svojo bojno mornarico

STOCKHOLM, 3. jan. — Ogorčenost švedske javnosti proti fašistični Italiji je že tako narasla, da je vlada morala silno postavititi policijsko stražo okoli tukajšnjega italijanskega poslaštva. Srd napram poslaniku je toliko večji, ko je večer izjavil, da švedski Rdeči križ naj ostane doma pa ne bo nobene nevarnosti zanj. Švedski tisk v splošnem zahteva zadostne od Italije.

Stockholm, Švedska, 2. jan. — Vsa Švedska je do skrajnosti ogorčena veld masakr devetih švedskih zdravnikov v Abesiniji. Italijanske bombe iz zraka so 30. decembra uničile šotorno bolnišnico in ambulančni oddelek prostovoljne švedske enote Rdečega križa na južni abesinski fronti. Poleg devetih švedskih zdravnikov je bilo ubitih tudi 23 Abesincev, ki so pomagali Švedom.

Švedski princ Karol, vodja švedskega Rdečega križa, je takoj brzojavno naročil švedskemu poslaniku v Rimu, naj protestira pri italijanski vladi; obenem je bil poslan protest Ligi narodov v Ženevi. Švedska organizacija Rdečega križa je večerj zborovala in njen sklep je bil, da takoj organizira nove enote za službo v Abesiniji. To naj bo odgovor Švedske na barbarstvo italijanskega fašizma!

Švedski listi, ki navadno ne izidejo na novoletni praznik, so večerj naredili izjemo in v izrednih izdajah ožiglosali Mussolinijeve barbare v Afriki. Listi so pozvali ljudstvo, naj v javnih demonstracijah v Stockholmu in drugih večjih mestih da duška svojemu ogorčenju nad fašistično Italijo. Celo konservativni dnevnik "Nya Daglight Allehanda" je obtožil Italijo, da je "umazala svojo čast z neupravičenimi napadi na nebojevnike in s tem zločinom je demonstrirala svojo brutalnost ter pustila trajno pego sramote na svojem grbu."

Addis Ababa, 2. jan. — Abesinski neguš (cesar) Haile Selassie je iz svojega glavnega stana v Desju brzojavno informiral Ligo narodov v Ženevi o najnovejšem "škandaloznem zločinu nekaznovane Italije", o destruktiji bolnišnice švedske enote Rdečega križa pri Dolu v južni Abesiniji. Italijanski vojaški letalci so zadnji ponedeljek zmetali kup bomb na švedsko šotarišče, ki je bilo polno ranjencev in bolnikov. Bombe so ubile devet švedskih zdravnikov in 23 domačinov. Pri nekem drugem napadu iz zraka so padle bombe s strupenim plinom, ki so težko ranile švedske zdravnike dr. Hylanderja, načelnika švedskega Rdečega križa v Abesiniji.

Rim, 2. jan. — Italijanska vlada je večerj odgovorila na protest Švedske, da je bilo bombardiranje Dola iz zraka "popolnoma upravičeno". Italijani niso mislili ubiti švedskih zdravnikov, toda ne morejo pomagati. Italijanom je znano, da se Abesinci radi zatekajo v varstvo inozemskih Rdečih križev, kadar vidijo italijanske letalce, ki sta nekaj dni prej morala iti s svojim letalom na tla v ozadju sovražne črte in bila sta takoj obglavljena.

Priprave za olimpiado v Clevelandu

Sodelovala bo tudi organizacija Rebel Arts

Cleveland. — Prvo ameriško delavsko olimpijado, ki se bo vršila v tem mestu 3., 4. in 5. julija pod vodstvom češke delavske telovadne organizacije DTJ, je indorsirala tudi delavska kulturna organizacija Rebel Arts s sedežem v New Yorku.

Program na tej olimpijadi bo izredno bogat. Poleg atletskih iger, katerih se udeležijo tudi evropski delavski atleti, bodo razne kulturne priredbe, za katere bo skrbel Rebel Arts. Ta skupina bo iste dni imela tudi splošno konferenco in anketo o vprašanju delavske umetnosti.

"Clevelandska olimpijada bo efektiven protest proti nacizmu, hitlerizmu in fašizmu," pravi Helen G. Fitchandler, tajnica Rebel Arts. Pričuje se, da se bo te delavske olimpijade udeležilo več tisoč ameriških delavskih atletov. Iz Evrope pridejo delavske atletske skupine iz desetih držav.

Pričuje se, da bo ta olimpijada dala pobudo za zgraditve močnega delavskega sportskega gibanja v Ameriki. Organizatorji upajo, da jo bodo podprli tudi unije, predvsem krojaške, ki so zadnje čase pričele gojiti tudi delavski sport.

Z ozirom na svetovno meščansko olimpijado, ki se bo iste dni vršila v Berlinu in proti kateri je dosti opozicije med antihitlerjskimi elementi v Ameriki, pravi pripravljani odbor, da je prav, da ji nasprotuje tudi delavstvo. Ne sme se pa navduševati za preprečitev te olimpijade v kako drugo deželo, ker delavstvo še ni nikdar sodelovalo v njih.

"Mi smo vedno pobijali standarde, ki jih postavijo nedelavske sportne organizacije. Mi smo proti polaganju važnosti na individualno šampionstvo, ki je le refleksija kapitalistične kulture. Buržvanske olimpijade služijo v prvi vrsti trgovskim interesom. So kulturni izraz delodajalskega razreda. Delavstvo si mora ustanoviti lastno sportno gibanje."

Pariz, 2. jan. — Francoska vlada je začela na tihem delati s pripravami za mobilizacijo francoske bojne mornarice za slučaj napada s strani Italije na Sredozemskem morju. V francoskih mornaričnih pristaniščih — v Toulonu na obrežju Francije, v Bizerti v Tunisiji, severna Afrika in v Ajaccio na Korziki — je zadnje dni opaziti precej aktivnosti.

Domače vesti

Nov grob v Clevelandu

Cleveland. — Zadnje dni je umrla Mary Jurčić, vdova, roj. Banko, stara 52 let in doma od St. Jakoba pri Ljubljani. V Ameriki je bila 34 let in tu zapuščila tri sinove in dve omoženi hčeri.

Nov grob v starem kraju

Gilbert, Minn. — Blaž Kern, član društva 61 SNPJ, je prejel žalostno vest, da je v Nasovčah pri Komendi na Gorenjskem naglo umrl njegov brat Jože Kern, star šele 39 let. V Ameriki zapuščila dva brata, v starem kraju pa ženo, pet nedoraslih otrok in sestro.

Hrvaški župnik poziva na samomor

New York. — V "Hrvatskem listu" piše župnik Ante Nilič, da je hrvaški katoliški župnik Ilija Severović na nedavnem zborovanju hrvaških "Domobrancev" v Chicagu pozval voditelje "Hrvatskega Kola", naj izvrše samomor, ker so izdali neodvisno hrvaško državo. Nilič vprašuje Severoviča, kakšen duhovnik je on, ki priporoča samomor, dasi njegova cerkev samomor obsoja kot pregrešno dejanje.

Rooseveltova večerna poslanica

Burbonci razkačeni

Washington, D. C. — Predsednik Roosevelt predloži svojo letno poslanico kongresu v petek, 3. januarja, zvečer. Kongres se snide k zasedanju v petek popoldne in načrt demokratskega vodstva zbornice je, da se določi izredna skupna večerna seja senata in spodnje zbornice. Na to se jo pride osebno predsednik Roosevelt ter prečita svojo poslanico, ki bo razširjena po radiu po vseh Združenih državah. Na ta način bo na milijone več ljudi imelo priliko slišati poslanico.

Ta Rooseveltov sklep, prvi te vrste v zgodovini ameriškega kongresa, da bo namreč poslanica predložena zvečer in istočasno razširjena po radiu, je neznanako razkačil voditelje republikanske stranke. Ti pravijo, da Roosevelt hote storiti iz kongresa navaden "show" in njegova poslanica bo vsakakor političen govor za njegovo volilno kampanjo. Republikanski vodje zahtevajo, da se jim dovoli čas odgovora na poslanico in sicer takisto v radiu.

Magnatje železnice imajo dobre čase

Washington. — Železniški magnatje so si lahko voščili "velele božične praznike in srečno novo leto," ker njih profita stalnon rastejo. Finančna poročila prvih 18 železnice, ki so za november dospela v Washington, pokazujejo zvišanje čistega profita za 75% v omenjenem mesecu v primeri z lanskim novembrom. Pa tudi drugi magnatje se nimajo pritoževati nad slabim "Miklavžem". 259 "tipičnih" družb je napravilo 26% več profita v 9 mesecih ko lani.

"Nacizem bo živel večno," pravi Hitler

Berlin, 2. jan. — Diktator Hitler je večerj v svoji novoletni poslanici na nemški narod izjavil, da vsi oni, ki napovedujejo padec nacističnega režima v Nemčiji, so "obsojeni na veliko razočaranje", kajti "nacizem bo stal večno".

Tretji kongres proti vojni in fašizmu

Zboruje v Clevelandu ta teden z okrog 4000 delegati

Cleveland. — Na tretji kongres proti vojni in fašizmu, ki bo zboroval v tem mestu 3., 4. in 5. januarja, pride okrog štiri tisoč delegatov. Sklicala ga je Liga proti vojni in fašizmu, v kateri so komunisti glavni faktor.

Sklicatelji pričakujejo večjo reprezentacijo tudi s strani unij, toda v glavnem bodo zastopane le levičarske skupine in precej liberalcev ter radikalnih pridigarjev. Med glavnimi govorniki bodo dr. Harry F. Ward, profesor na Unijem teološnem semenišču in predsednik lige, škof Edgar F. Black od metodistične episkopske cerkve v Michiganu, rabinec Barnett E. Brickner iz Clevelanda, Langdon Hughes, zamorski pošt, in Smedley D. Butler, mornariški general v pokolu, ki je bil militariata postal pacifist in antifašist.

Socialistična stranka bo zastopana po treh — opazovalcih. Eksekutiva je v ta namen izvolila Andrewa J. Biemillerja iz Milwaukeeja, Paula Porterja iz Kenoshe in A. G. McDowellja iz Chicaga. O pridružitvi k temu gibanju bo razpravljala prihodnja konvencija.

Dasi med unijami vstaja močan antifašistični sentiment, ta sentiment ne bo reflektiran na tem kongresu, ker je vodstvo unij na splošno proti Ligi proti vojni in fašizmu. Vzrok temu je, ker so jo organizirali komunisti in so se vedno njene glavni faktor. Green je na to opozoril vse unije. Med važnimi unijami je ta kongres indorsirala le konvencija antracitnih rudarjev in nekaj centralnih unij. Od slednjih je Clevelandska delavska federacija izvolila šest delegatov. Kar bo unij zastopanih, bodo to le radikalnejše krajevne unije.

Vprašanje splošne antifašistične fronte postaja važno za vse ameriško delavstvo in druge elemente, ki cenijo svobodo. Je pa dvomljivo, če bo Liga proti vojni in fašizmu mogla kdaj pritegniti organizirano delavstvo v svoj krog radi svojega komunističnega pečata.

Kolikor je znano, so komunisti pripravljeni razpušiti to ligo, če bi njeno mesto zavzela nova antifašistična organizacija, v kateri bi bilo pripravljeno sodelovati organizirano delavstvo in socialisti. Zaenkrat pa take antifašistične fronte še ni na vidiku. Za organiziranje take akcije bi vsakakor morale zavzeti vodilno mesto progresivne unije.

Lindbergh se je zaprl na deželi v Angliji

Liverpool, Anglija, 2. jan. — Ameriški letalec Charles A. Lindbergh, ki je z ženo in otrokom v terek prispel semkaj, ni hotel z nikomur govoriti. Na pomolu ga je čakalo okrog 200 reporterjev, toda on je bežal mimo njih, ne da bi bil pogledal koga. Družina je skočila v avto in se odpeljala v hotel, kjer se je zaprla vsakemu obiskovalcu. Kasneje je bilo naznanjeno, da Lindbergh v nekaj dneh odpotuje na deželo, kjer bo bival nedolžen čas popolnoma osamljen za javnost.

Draginja se še veča

Washington. — Kakor poroča zvezni biro za delavsko statistiko cene še vedno naraščajo. Življenske potrebščine so 2.2% višje od leta nazaj in 8.4% višje kakor so bile v juniju leta 1933. Zda cene sicer ne ležejo naglo, toda dvigajo se stalno.

NOVI DOKAZI SPONTANEGA IZVORA ŽIVLJENJA

Možnost življenja na Marsu

DRUGE ZANIMIVOSTI

St. Louis, Mo. — Dve novi znanstveni priči za razvoj življenja in človeka sta stopili v ospredje na tukajšnjem letnem zborovanju Ameriške zveze za podvig znanosti. Prva priča je čikaški profesor Arthur H. Compton, fizik in prejemnik Noblove nagrade, druga pa dr. Oscar Riddle, biolog iz Carnegievega instituta.

Compton smatra, da glavni ploditelj življenja so kosmični žarki. Ti žarki, katerih blstvo je električno, oplojajo vse vesolje z energijo, iz katere se porajajo vse dinamične sile. Življenje je ena manifestacija teh sil.

Dr. Riddle je poročal, da vsa novejša odkritja in eksperimentiranje v biologiji je v prilog Darwinu, ki je pred malo manj ko sto leti odkril evolucijo ali razvoj vseh živih bitij. Darwin je imel prav! Da pa je napredek spoznavanja evolucije še zmilom tako slab, je kriv vpliv organizirane vere in cerkve, ki ga izvršujeta na šolsko izobrazbo. Zelo žalostno je, je potočil dr. Riddle, kako organizirana verska opozicija ovira, zadržuje in omalovažuje vsak znanstveni korak o izvoru življenja in ne pusti, da bi se ta predmet razmahnil v šolah in prodri med mase. Celo znanstveni krogi so prisiljeni sklepiti kompromis s verskimi fundamentalisti!

Dr. Riddle je dejal v svojem poročilu, da je danes že cela vrsta dokazov za spontano ali avtomatično nastajanje življenja. Neorganske tvarine prehajajo v organske čim se spoje s novimi elementi. Ta proces prehajanja "mrtve" snovi v živo anov se vrši onkraj meje današnjih najmočnejših mikroskopov, to se pravi, da človek ga ne more opaziti in pod oko pridejo šele efekti tega procesa, ko so nastajajoča živa bitja že v višjem in večjem kompleksu življenja.

Dr. E. C. Slipher z zvezdarne Lowell v Flagstaffu, Arizona, je poročal, da so na planetu Marsu vse možnosti za življenje. Ta planet je docela podoben našemu, razen da je tamkaj temperatura veliko nižja. Mars ima ozračje, letne čase zime in poletja, zadnje čase so pa celo opazili znake prašnih viharjev, kakršni so bili v Ameriki v minulnem letu.

Dve znanstvenici sta naznaili rešitev vprašanja, odkod izvira celuloza, to je snov, iz katere sestojte rastline. Znanstvenici — Manda K. Farr in dr. Sophie E. Eckerson — sta odkrili proces razvoja celuloze v citoplazmi stanič bombazne rastline. Na podlagi tega odkritja se obeta kemična revolucija v izdelovanju umetne celuloze, ki bo služila za svilo, papir in druge potrebščine.

Auti ubili 1011 oseb v čikaškem okraju

Chicago. — Prvi dan leta 1936 so avti ubili 13 oseb v čikaškem okraju, devet oseb v mestu in štiri v predmestjih. Skupno število žrtev avtomobila v letu 1935 v čikaškem okraju je bilo 1011, kar je manj kakor v letu 1934, ko so avti ubili 1249 ljudi. V mestu samem so avti lani ubili 787 oseb in 17,346 oseb je bilo bolj ali manj pobitih pri avtobnih nesrečah.

Avstrija izpustila 150 socialistov

V ječi so bili od ponesrečene revolte

Dunaj. — Schuschniggova klerofašistična vlada je za božič amnestirala 150 socialistov, ki so bili v ječi od ponesrečene revolte februarja 1934. Od zaprtih "Auebundlerjev" jih je ostalo v ječi še 14.

Med amnestiranci so major Aleksander Eifler, poročnik Rudolf Lowe in 19 drugih poveljnikov republikanske garde (socialistične obrambne organizacije). Vlada je umaknila tudi obtožnico proti bivšemu dunajskemu socialističnemu županu Karlu Seitzu, ki je bil po usodni revolti aretiran in dalj časa v ječi. Izpustila ga je le na velik zunanji pritisk in postavila pod stalno policijsko nadzorstvo. V ječi je dr. Seitz hudo abolel in od tedaj je vedno bolan. Kljub temu pa je nad njim visela obtožnica — izdajstva!

Avstrijska klerofašistična vlada se je nedvomno poslužila tega koraka iz čisto političnih ozirov. S to božično amnestijo bi se rada približala delavstvu in ga potolažila. Na drugi strani se tudi ne more več oprati na Mussolinija, ki je bil njen glavni zaščitnik.

Glavna zahteva avstrijskega delavstva je pravica do organizacije, strokovne in kulturne. V slučaju Mussolinijevega poraza bo tudi avstrijska vlada uvidela potrebo popuščanja napram delavstvu, ki je pod klerofašistično peto. In če pride do potresa v Italiji ter strmo glavljenja Mussolinijevega režima, ni nobenega dvoma, da bo val antifašistične revolucije objel tudi Avstrijo. In na ta trenutek se pripravlja avstrijsko delavstvo s podzemskim gibanjem.

Stavka v steklarski industriji

Stavka je za zvišanje plač

Columbus, O., 2. jan. — Predsednik Federacije steklarskih delavcev Glen W. McCabe je večerj pozval na stavko okrog 5000 članov unije v raznih krajih dežele. Stavka je bila oklicana, ker med unijo in podjetniki ni prišlo do sporazuma za obnovev pogodbe, ki je potekala 1. januarjem. Unija zahteva zvišanje plač za sedem in pol odstotka.

Stavka se tiče predvsem delavcev pri American Window Glass kompaniji, ki ima tovarne v Arnoldu, Jennetti, Belle Vernonu in Fairchancu, Pa. Dasi McCabe ni dal posebne izjave, se smatra da so bili v stavki pozvani tudi glazutni delavci v Okmulgeju, Okla., Fort Smithu, Ark., Clarksburgu in Sisterville, W. Va. Unija ima okrog 15,000 članov in je bila ustanovljena pred nekaj leti. Jurisdikcija ima nad tovarnami za šipe.

Tovarniške volitve izpadle za unije

Washington. — Pri treh železnica so se delavci pri tovarniških volitvah pod vodstvom železničarskega delavskega odbora izrekli za delavske in proti kompanijskim unijam. Te železnice so: Minneapolis, St. Paul & Sault Ste Marie, Soo Line in Butte, Anaconda & Pacific. Pri Line so se kovači in kleparji s štirimi in sedmimi glasovi večine izrekli za kompanijsko unijo, ostale stroke pa za delavske unije.

KAJ MAGNATJE OBETAJO DELAVCEM V LETU 1936

Kapitalisti odprto udarili po delavski zakonodaji in življenjskem standardu

ZA POLOM NAJPLAČA DELAVSTVO

New York. — (FP) — Kakor plehke so Rooseveltove reforme v področju delavske zakonodaje in tudi za "okrevanje" biznisa, so velekapitalistom, ki so organizirani v Liberty ligi, zvezi tovarnarjev in drugih podjetniških organizacijah, postale definitivno trn v peti. Proti tem reformam so pričeli odprto rebelirati.

Na svoji zadnji konvenciji je Splošna zveza tovarnarjev sprejela program, v katerem pobija vsako vladno reformo v interesu delovnih mas. Je proti vsaki socialni zakonodaji, tudi proti brezposelnostnem zavarovanju, čeprav dalekovidnejši kapitalisti priznavajo, da je to zavarovanje kapitalistični nasip proti delavskim revoltam. V Angliji na primer nobenemu kapitalistu ne pride na misel, da bi pobijal to zakonodajo.

Največji trn v peti velebiznisa je Wagnerjev delavski zakon. Velekapitalisti zahtevajo, naj vlada drži roke proč od delavskih odnosov in se ne mešava v njih biznis. To je sicer še stara pesem ameriškega kapitalizma. V globlji krizi je za nekaj časa prenehala, toda aedaj so jo burbonci zopet postavili za svoje glavno geslo. Ta pesem seveda ne pomeni, da se vlada ne sme "mešavati" v privatni biznis. Naoprotno: avojo silo naj prikrilo in odprto rabi proti delavstvu. Z drugo besedo: vlada mora delati striktno v interesu posedujočega razreda.

Zveza tovarnarjev je šla še dalje in zahteva popolno likvidacijo gospodarske vladne politike. Velebiznis je dobil od "new deals" vse, kar je potreboval. Gospodarsko se je postavil na noge in je zopet pričel žeti velike profite. Nič zato, če je v deželi po oceni Ameriške delavske federacije, ki je v svojih številkah vedno konservativna, še vedno nad 11 in pol milijona brezposelnih. Vlada naj likvidira relief in vao dolo! Znižati mora izdatke v mejah dohodkov in — balancirati buđet! — O "balanciranju buđeta" bo dežela v tem letu mnogo slišala.

Ameriški kapitalisti so pričeli kazati na Anglijo, češ. Anglija se je izmotala iz krize in dosegla produkcijo iz leta 1929, kar ne eksperimentira z reformami in skrbli, da je njen proračun balanciran. Ameriški kapitalisti seveda pozabijo povedati, da so angleški kapitalisti veliko bolj obdavčeni kakor pa njih ameriški kolegi. Če bi ameriška vlada skušala tako priviti davčni vijak na kapitaliste kakor ga je angleška, bi na primer Hearsti kričali, da bi skočili iz kože in grozili, da pušče deželo (to bi bil blagoslov!).

Zda kriče, da je vladna gospodarska politika kriva za podaljševanje krize. Prerokujejo, da je bila produkcija že blizu indeksa iz leta 1929, ali pa ga že prekosila kakor ga je angleška, če bi vlada sprosti plačevala svoje izdatke, ne pa v zadnjih letih zvišala svoj dolg za več ko eno tretjino.

Njih program pomeni, da bodo napravili v novem letu nov naval na življenski standard ameriških mas, dasi je v tej krizi padel dovolj globoko. Vodili bodo ofenzivo v kongresu, v tovarnah in pred sodišči. Pred (Dolje na 3. strani.)

Dolina meseca

ROMAN

Spisal JACK LONDON—Prevelil Vladimir Levstik

Povedal ji je, kje najde cestno železnico in kje mora prestopiti; kar zavzela se je, kako daleč je bila zaslala.

"Hvala lepa, je dejala. "In z Bogom."

"Ali res ne morem ničesar storiti za vas?"

"Res ne."

"Nu, pa z Bogom," se je dobrodušno nasmehnil. "In recite svojemu možu, naj gleda, da ostane v formi. Mislim, da bo potreboval vseh svojih moči, kadar se me loti."

"Oh, z njim se ne morete biti," ga je posvarila. "Nikarte. Ni upanja, da bi mu bili kos."

"Tako je prav," je rekel z vidnim občudovanjem. "Zena se mora postaviti za svojega moža. Navadna ženska bi se bala zanj, da ne bi bil tepen."

"A jaz se ne bojim... zanj ne. Samo za vas. Sljajen boksač je. Nič upanja ne bi imeli. Bilo bi tako, kakor... kakor..."

"Kakor da bi vzel otroku sladkorček?" je končal Blanchard namestu nje.

"Da," je pokimala. "Prav tako bi se izrazil on. In če vam kdaj reče, da ste mu na poti, pazite se. Zdjaj moram iti. Z Bogom in še enkrat hvala."

Njegov vesel "z Bogom" ji je še zvenel v ušesih, ko je krenila po pločniku. Prijazen človek je bil — to je pošteno priznala; a bil je izmed spretnih, izmed gospodarjev, ki so po Billyjevem mnenju odgovarjali za vso okrutno usodo delavstva, za vse trpljenje žensk in za vse kazni delavcev, ki so v San Quentinu nosili jetniško obleko ali v celicah smrti čakali, da jih odvedejo pod vešala. Ali prijazen je bil, mehke npravi, čist in dober. Na obrazu mu je brala znana. Le kako je mogel biti tak, če je odgovarjal za tako zlo? Trudno je zmajala z glavo. Razlage ni bilo — ničesar ne, da bi laže razumela ta svet, ki je ugonabljal majhne otročičke in teptal po prsih njihovih mater.

To, da je bila zablodila med hiše imenitnikov, je ni presenečalo. Ujemalo se je z njenim čudastvom. Saj je počenjala toliko reči, ki se jih ni zavedala! A morala je biti previdna. Bolje je bilo tavati po močavah in po Skalnem nasipu.

Skalni nasip je imela posebno rada. Širna, velika prostost je bila tam, ki jo je Saxon nehoti izkušala vdihavati; razprostirala je roke, da bi jo objela in sprejela vase. To je bil naravnost, pametnejši svet. Razumela ga je — razumela je zelene rakovice z obledelimi kremplji, ki so jadrno ušle, če si se jim približal; ob opekli jih je gledala, kako so se pasle po zelenem halogastem skalovju. Čeprav je bil veliki nasip človeško delo, vendar ni bilo videti na njem ničesar umetnega. Nič ljudi ni bilo tod, niti ne njihovih zakonov in bojev med seboj. Morje je pritekalo in odtekalo; solnce je vzhajalo in zahajalo; redno vsako popoldne je prihrumel skozi Zlata vrata krepki večernik; voda je temnela od njega, drobni valčki so se grebenili, jadrnice so letele po gladini. Vsaka reč je šla brez trenja svojo pot. Vse je bilo prostost. Drva so ležala po tleh, samo vzeti jih je bilo treba. Nihče jih ni prodajal na vreče. Majhni dečki so z ribnicami lovili a skal, ne da bi jih bil kdo preganjal zaradi motenja posesti; lovili so ribe, kakor jih je nekaj Billy lovil, in kakor jih je lovil Cal Hutchins. Billy ji je bil pravil o velikem ostržu, ki ga je bil ujel Cal Hutchins nekoč o solnčnem mrku, ne slutec, da bo preživel svoja najboljša moška leta v kaznijski obleki.

In hrana je bila tu, prosta, brezplačna hrana. Nekega dne, ko se ni bila ničesar zaužila, je opazovala male dečke in po njihovem zgledu nabrala ob nizki vodi šolj na skalovju ter jih spekla v žerjavici ognja, ki ga je zakurila na nasipu. Teknile so ji izvirno. Naučila se je lomiti male ostrige s skal, in nekoč

je našla šop pravkar nalovljenih rib, ki jih je bil neki deček pozabil odnesti domov.

Tod so plavali dokazi o zlem početju ljudi; prihajali so od daleč, od mest. Nekoč je bila ob plimi vsa voda pokrita z dinjami. Nešteti tisoči dinj so poskakovali in poplesavali po ustju. Lahko jih je pobirala, koder je katera obtičala na skalah. A sleherna dinja — Saxon jih je potrpežljivo preizkusila več tucatov — je bila pokvarjena z ostrim vrezom, skozi katerega je uhajala vanjo slana voda. To ji ni šlo v glavo. Vprašala je staro Portugalko, ki je pobirala naplavljenja drva.

"To delajo tisti, ki jih imajo preveč," je pojasnila starka in s takim naporom vzravala od dela okoreli hrbet, da je Saxon skoraj slišala, kako je zaškripal. Črne oči stare ženske so se jezno zablistale, njene ustnice, togo napete preko brezobnih dlesen, so se skrivile od trpkobe. "Tisti, ki jih imajo preveč. Zato, da držijo ceno. V San Franciscu jih mečejo v vodo."

"Zakaj jih rajši ne dajo siromakom?" je vprašala Saxon.

"Ceno morajo držati."

"A siromaki jih itak ne bi mogli kupiti," je oporekla Saxon. "Ceni to ne bi škodilo."

Starka je skomignila z rameni.

"Ne vem. Taka je navada. Sleherno dinjo zarezajo, da jih ne bi siromaki pobirali iz vode in jedli. Takisto delajo tudi s pomarančami in jabolk. Oh, pa ribiči! Oni imajo svoj trust. Kadar nalovijo preveč rib, jih zmeče trust z Ribiškega nabrežja v vodo, nič koliko čolnov lepih rib. In vse lepe ribe se potopijo in grede v nič. Nihče jih ne dobi, čeprav so mrtve in niso za drugo rabo kakor za to, da bi jih pojedli. Ribe so zelo dobra jed."

In Saxon ni mogla razumeti sveta, ki je počenjal take reči — sveta, v katerem je imelo nekaj ljudi toliko živeža, da so ga zametavali in še plačevali delavce, ki so ga morali pokvariti, preden so ga zavrgli. In prav na tem svetu je bilo toliko drugih ljudi, ki so imeli premalo živeža in so jim mali otročički umirali, ker mleko njihovih mater ni bilo dovolj redilno, in so njih mladi moški tepli in ubijali drug drugega, da bi dobili dela, stari moške in stare žene pa odhajali v ubožnico, ker v siromskih kolibah, od katerih so se jokaje poslavljali, ni bilo kruha zanj. Vpraševala se je, ali je ves svet takšen, in se spominjala Mercedesinih zgodb. Da, ves svet je bil tak. Mar ni bila Mercedes videla, kako je tam v daljni Indiji deset tisoč rodbin umiralo od gladi, čeprav bi jih bilo lahko vse nasitila in rešila z dragulji, ki jih je imela na sebi? Da, tako je bilo; neumnim so bile usojene ubožnice in razsolne kadi, pametnim pa dragulji in avtomobili.

Ona je bila izmed neumnih. Morala je biti. Vsa vidna znamenja so tako kazala. Ali Saxon se s tem ni hotela sprijazniti. Ona ni bila neumna. Njena mati ni bila neumna, niti ne njeni predniki pionirji. A vendar je moralo biti tako. Sedela je tu, doma ni bilo česa jesti, njen ljubljani mož se je bil izpremenil v surovo zver in je sedel v zaporu, njeno naročje in njeno arce sta žalovala za detecem, ki bi ga bila imela, če bi ne bili neumni v svojem ruvanju za zaslužek izpremenili vrtička pred njeno hišo v klavnico.

Sedela je in si ubijala glavo; za njenim hrbtom se je nalik madežu širil Oakland, in njene oči so strmele preko zaliva, v drugi madež, ki je bil San Francisco. A solnce je bilo dobro; veter je bil dober in takisto tudi ostri, slani zrak v njenih nosnicah; višnjevo, z oblaki poskropljeno nebo je bilo dobro. Ves naravni svet je bil pravičen, razumen in dobrodejen.

(Dalje prihodnjič.)

Tedaj je nekdo potrkal. Vstopil je elegantno obločen gospod.

"Profesor Rožanec," se je predstavil novodošlec in nadaljeval:

"Čital sem o izumu vašega očeta. Dnevnik mnogo pišejo o tem. Vi pač veste, kam je skril svoje dokumente?"

"Ne vem. Svoje izume je pred menoj prikrival. Sicer me je zelo ljubil. Vendar mi ni zapupal, ker sem ženska."

"Sem predstojnik kemičnega laboratorija na univerzi in bogat mož. Dokumente bi takoj rad odkupil."

Fanika se je nasmehnila. Obljubila mu je, da bo vse preiskala. Nato se je poslovila.

Za njim so pričeli prihajati drugi. Vsi so hoteli odkupiti dokumente. Priprani so bili, da Fanika ve zanje, saj je oče pred smrtjo tako nekam namignil.

Naposled se je javil še profesor Latnik od ministrstva, ki ga je poslala vlada, da se informira o odkupitih.

"Vse bom preiskala in pripravila!" jih je zagotovilo dekle.

Komaj je ostala Fanika sama, se je vrnil profesor Rožanec.

"Če mi dovolite, da pregledam očetovo zapuščino, vam dam 5000 dinarjev, a izum ostane še vedno vaš. Le med kupci moram imeti prednost," ji je dejal.

"Premislila si bom," je odgovorila Fanika, ki je bila še vedno prepričana, da se je oče v svojem izumu motil, kakor vedno.

Konkurenca za zapuščino se je nadaljevala.

Prihodnji dan se je oglašilo zopet polno ljudi, ki so se zanimali za izum.

Profesor Rožanec je ponudil za očetovo delavnico 200.000 dinarjev.

Oglasili se je tudi zastopnik bogate steklarne, ki je tudi hotel listino.

Ko je Fanika razpravljala z Rožancem, je prišel spet profesor Latnik. S seboj je privedel mladega doktorja Edvarda Strnena.

"Moje oče je lastnik 'Ilustriranega dnevnika', je omenil mladenič s čistim glasom, ki je dekliral takoj ugaljal. 'Sam sem pisatelj in učenjak ter se ukvarjam s tajnimi vedami. Zelo me zanimajo šifrirane listine vašega očeta.'"

Medtem ko so drugi dražili, je Strnen mimogrede rekel:

"Za vso zapuščino dam milijon dinarjev!"

Dekle je vprašalo pogledalo profesorja Latnika, ki ji je odvrnil:

"Če dobi izum, lahko zasluži milijone."

"Ni mi toliko za izum!" je odvrnil mladi doktor nestrpno.

"Zakaj nas pa hočete potem oropati te dragocenosti?" so vsi zakričali. "Pustite nas, da pregledamo zapuščino in poiščemo izum! Potem pa kar vzemite ostalino!"

"Ne morem tako dolgo čakati. Gospodična! Dam vam milijon in dve sto tisoč."

"Kaj naj storim?" je šepnila Fanika in stopila k oknu.

Doktor Strnen je takoj utihnil in se ji približal:

"Oprostite, gospodična! Sam bi rad z vami govoril."

Trenutno je omahovala. Potem ga je odvedla v drugo sobo.

"Zelite?"

"Gre mi za povsem nekaj drugega! Znanost vam je, da sem iz boljše rodbine, svoboden in spoštovan človek."

"Čemu mi to pripovedujete, gospod doktor?"

"Bodite moja žena! Vprašanje zapuščine bo takoj rešeno."

Zardela je:

"Za vas sem torej predmet, ki ga treba kupiti. Zaradi zapuščine mojega očeta hočete vzeti ubogo, zapuščeno dekle."

"Ne! Ne! Ko sem vas večkrat prvič videl, me je prevzel poseben občutek, ki ga do sedaj še nisem poznal. Vao noč sem vam gledal v duhu pred seboj. Upam, da ste kakor ustvarjeni zame!"

"Torej ne zaradi izuma?"

"Ne! Sicer pa ne tajim, da se tudi zanj zanimam. Radoveden sem na zaklade, ki jih je vaš oče skril v tej hiši!"

"Nikjer ni teh zakladov, tudi samo na papirju ne! Verjemi-

te mi! Vi bi se bili varali, ako bi bili razumeli z njimi. Razočarani bi me potem zasovražili."

"Nikoli! Ne smatrate me za tako nizkotnega! Če bi me res poznali..."

Zamislila se je in še kratko odvrnila:

"Ne! Ne!"

"Ali me ne morete niti malo ljubiti?"

"Kdo bo hotel ubogo dekle, ki je imelo do sedaj samo kup dolžnosti in dela?"

"Nikar tako ne govorite!"

"Pa mi pustite nekaj časa, da vse premislim!" je zaprosila.

Tedaj je zaslutil, da zmaguje. Odvrnil ji je:

"Ne! Vaše razmere so neznosne! Zdjaj pa še ti ljudje, ki vas oblegajo in vam ne dajo miru. Rešiti se jih morate! Odločite se takoj! Ali se vrneva, kakor sva prišla, ali pa vas povedem za roke?"

Ni mu odgovorila.

"Torej ne?" je dejal in hotel oditi.

Hitela je za njim in se ga doteknila s tresočo se desnico.

Vzradostil se je:

"Moja Fanika kajne, samo moja?"

"Bojim se, da bi me vaškokrat zbolelo srce, kadar bi se spomnila, če bi vam bila odrekala," je priznala in zardela.

"O Fanika, Fanika!"

Hotel jo je objeti.

Lahno ga je odrinila:

"Ne smete misliti, da zaradi vašega bogastva! Tudi jaz sem že snoči čutila..."

"Dovolj! Dovolj!" je zaklical in jo objel. Zdjaj mu je pustila, da jo je pritiskal na srce.

Za roke jo je odvedel nazaj in javil:

"Gospodje! Z gospodično Bonacevo sem se pravkar zaročil!"

Razočarani so se spogledali.

"Potem smo tu odveč!" je zamrmral profesor Rožanec in vzel svoj klobuk.

Fanika in Edvard sta srečna zakonska dvojica, čeprav ni mladi profesor nikoli našel dokumentov svojega tasta. Vsa zapuščina je pokazala, da se je starac spet motil, bil je še daleč od svojega smotra kakor vedno, čeprav je menil, da je že tik pred njim.

Kljub temu je zdaj gospa Fanika lahko hodila v svili in se vozila z avtomobilom, kakor ji je prerokoval oče. Toda ostala je vedno skromna in ponižna.

Za vse bogastvo in srečo se je morala zahvaliti samo — važnemu očetovemu izumu.

(Iz nemščine: Gustav Strniša.)

Med prijatelji

"Slišal sem, da se boš poročil z Veroniko. Menda ti je zaradi svoje mladosti tako všeč."

"Kdo ti je pa spet to načeval? Prvič ni več mlada, drugič mi sploh ne ugaia, in tretjič na ženitev niti v sanjah ne mislim."

Logika jezika

"Nu, ali se vam spet dobro godi?"

"Dobro ne, a bolje!"

"Menda je vendar dobro, če se vam spet bolje godi."

"Ze, ze... A bolje bi bilo, če bi se mi dobro godilo."

"MOJ DRAGI MALI SINČEK SEDAJ JE KOT MALI SPAČEK"

Bil je zelo suh in ni imel nobene ga apetita; nič več nistem vedela kaj mi je storiti."

Mater pravijo, Trinerjevo grenko vino je ravno pravo zdravilo za suhe podhranjene otroke. Njega vsebina so najboljše snovi, ki jih je zdravstvena veda iznajti mogla za odpravo saprtice, slabega apetita, glavobola, izgube spanca, plinov, slabega diha, nečiste kože in slinosti v zvezi z prebavnimi neradnostmi. Prijazno za piti in dobro samseljno družinsko zdravilo. V vseh lekarnah.

TRINER'S ELIXIR OF BITTER WINE

Joseph Triner Company, Chicago

Ali ste naročili na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Časi se izpreminjajo "Nande mi je dejal, da sem najlepša ženska na svetu."

"To je lani tudi meni rekel."

"Mogoče. Takrat kajpada mene še ni poznal!"

Negalandno

"Koliko ste stari gospodična?"

"Dame kavalir nikoli ne vpraša po starosti!"

"Res? Tako stari ste že?"

Otroška logika

"Ali je res, papa, da smo ljudje narejeni iz prahu?"

"Res, sinko."

"Potem so pa črnci gotovo iz premogovega prahu?"

Zamotano

"Zakaj neki se tvoja sestra še ni poročila?"

"Ker je dosti prepametna, da bi vzela moža, ki bi bil tako bedast, da bi jo vzel."

Vulcania zopet v direktni službi za Dubrovnik in Trst

Redna plovba motornega parnika Vulcania od Italian Line, se je zopet obnovila, in prva vožnja v Dubrovnik in Trst se prične 11. januarja iz New Yorka, in drugi dan iz Bostona.

Krasna obednica turističnega razreda na Vulcaniji.

Onovljena služba parnika Vulcania bo v veliko korist Jugoslovanom, ki so vedno smatrali Vulcanio za najprijetnejši parnik. Moderni in hitri parnik Vulcania je popularen zato, ker je največji, najhitrejši in najmodernejši parnik redne plovbe v Jugoslavijo.

Veranda kavarne na Vulcaniji.

Z najnovejšimi preuredbami v vseh razredih, se sedaj smatra ta parnik za enega najboljših parnikov v plovi. Zadnje predelave in olepšanja so napravile turistične in tretjega razreda prostore tega parnika luksuriozne in udobne. Ideja novih ugodnosti se deloma lahko vidi iz tu priobčenih slik, obednice, verande, kavarne in kabine.

Privlačna kabina turističnega razreda na Vulcaniji.

Vulcania je 632 čevljev dolga; ima 35.000 ton območja, in vozi s hitrostjo nad 21 morskih vozlov na uro. Posebna ugodnost za potnike turističnega razreda je veliko in odprto kopališče na krovu parnika.

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in ahode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene smerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vse ustrezne pojasnila

Važen izum

Doktor Andrej Bonač je sedel v svoji delavnici. Bila je kakor kak antikvariat. Povsod so ležali papirji, knjige, lončji, tube. Profesor sam je sličil staremu antikvarju. Cepel je na stolu v zamazani suknji. Njegov obraz je bil kakor kakka mumija, rumen in ves gubast. Naočnike je imel pritrjene s sukanecem okoli glave. Sedesetletni mož je spadal med fanatike, ki vse žrtvujejo za znanost.

Najprej je hotel izumiti umetno jajce. Potem je študiral sestavo novega svetovnega jezika. Kasneje se je pečal z izumom avtomobila, ki naj bi bil obenem zrakoplov in jadrnica, i. t. d.

Bil je dokaj premožen mož. Vendar je za svoje študije porabil vse svoje premoženje.

Čas je bežal. Oglušali so se upniki. Družina je zaslala v vedno večje težave. Gmotno je jela padati in se seliti vedno više. Iz prvega nadstropja so se preselili v drugo, iz drugega v tretje, potem v četrto in peto.

Naposled so morali najeti podstrešno stanovanje, kjer bi bili tudi ostali.

Pa je gospa Bonačeva podedovala staro hišo od svojega daljnega sorodnika, ki je umrl brez otrok. Preselili so se tja v predmestje, kjer je ženska kmalu legla in umrla.

Učenjaku je ostala še edina hčerka Fanika. Milo je jokati za svojo ženo. Zdjaj je še bolj hitel s svojim delom. Trdil je, da bo njegov izum v nekaj tednih popoln.

Uboga petindvajsetletna hčerka, ki je bila ljubko in nežno dekle, se je zdaj sama trudila z gospodinjskim. Poučevala je klavir in jezike, samo da je mogla preskrbeti hrano zase in očeta.

Neki večer si je oče zelo zaželel kozarec vina. Fanika mu je prepustila del svojega honorarja. Sel je v bližnjo gostilno, kamor se zdavnaj ni več zahajal.

Doktor Bonač je našel v gostilni starega znanca, odvjetnika Matjana. Prisedel je k njemu.

Odvetnik ga je takoj pričel dražiti in izpraševati, kaj je z njegovim izumom.

Učenjak je prepričevalno od-

vrnil in zatrdil, da bo izum res kmalu popoln.

"Zdjaj se mi posmehujete. Potem me boste občudovali! Samo nekaj malih poskusov še, in bogat mož bom!" je rekel.

Dvignil je kozarec burgundca in ga nesel k ustom.

Hipoma so mu oči osteklenele. Kozarec je zaženketal po tleh. Profesor se je zgrudil.

Dvignili so ga. Položili so ga na sofo. Na sredo je bil navzočen neki zdravnik. Pregledal ga je ugotovil mrtvoud.

"Moj izum!" je zajecjal umirajoči. "Uboga Fanika!"

"Kakšen izum?" je vprašal odvjetnik.

"Izdelovanje elastičnega stekla. O moji spisi, moji dokumenti!"

"Kje so?" je poizvedoval Matjan.

"Moja hči..." je šepnil starrec in obležal mrtve.

Fanika je ostala sama. V svoji siromašni sobici je sedela in premišljevala, kaj naj stori. Otožno se je nasmehnila, ko se je spomnila očetove obljube. Vedno jo je hrabil, naj potrpi.

"Ko bom prodal svoj izum, boš lahko hodila v svili in zlatu!" ji je obetal.